

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 50/2023-21

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a zo sudcov Ladislava Duditša a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného JÁNSKÝ & PARTNERS s. r. o., Štúrova 13, Nitra, IČO 47 249 650, v mene ktorej koná jej konateľ a advokát JUDr. Martin Jánský, proti rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 1 Cdo 126/2022 z 24. augusta 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ označený v záhlaví tohto uznesenia sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 22. decembra 2022 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) napadnutým rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľ navrhuje zrušenie napadnutého rozsudku najvyššieho súdu a vrátenie veci na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej priložených vyplýva, že sťažovateľ vystupoval v konaní vedenom Okresným súdom Nové Zámky (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 6 Pc 28/2017 v procesnom postavení odporcu vo veci určenia vyživovacej povinnosti na manželku (navrhovateľka). Okresný súd rozsudkom č. k. 6 Pc 28/2017 zo 7. septembra 2018 (ďalej len „rozsudok zo 7. septembra 2018“) sťažovateľovi uložil povinnosť platiť navrhovateľke výživné v sume 200 eur mesačne a zároveň aj povinnosť zaplatiť navrhovateľke zaostané výživné v sume 260 eur v splátkach v sume 20 eur mesačne spolu s bežným výživným.

3. Na odvolanie bol rozsudok okresného súdu zo 7. septembra 2018 rozsudkom Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) č. k. 8 CoP 56/2018 z 24. januára 2019 (ďalej len „rozsudok z 24. januára 2019“) potvrdený ako vecne správny. Proti rozsudku krajského súdu z 24. januára 2019 podal sťažovateľ dovolanie z dôvodu existencie vady zmatečnosti, ako aj nesprávneho právneho posúdenia veci, v rámci ktorého formuloval tri dovolacie otázky:

„1/ Je možno konanie plnoletej osoby spočívajúce vo svojvoľnom, neoprávnenom a bezdôvodnom nerešpektovaní vykonateľného súdneho rozhodnutia, v šikanóznom výkone práva a vo svojvoľnom, neoprávnenom a bezdôvodnom zasahovaní do výkonu práv iného posúdiť ako konanie, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi?, 2/ Je možno konanie plnoletej osoby, inak oprávnenej domáhať sa plnenia vyživovacej povinnosti, spočívajúce v nerešpektovaní vykonateľného súdneho rozhodnutia, v šikanóznom výkone práva a v neoprávnenom a zámernom zasahovaní do výkonu rodičovských práv vo vzťahu k osobe, ktorá je inak povinná v prospech tejto oprávnenej osoby túto vyživovaciu povinnosť plniť, posúdiť ako konanie, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi?, 3/ Je možno vyhodnotiť konanie plnoletej osoby, inak oprávnenej z vyživovacej povinnosti voči osobe inak povinnej plniť v prospech oprávnenej osoby túto vyživovaciu povinnosť, ktoré konanie je v rozpore s dobrými mravmi, ako dôvod pre zamietnutie návrhu oprávnenej osoby na priznanie výživného v zmysle § 75 ods. 2 zákona o rodine, nakoľko priznanie výživného za danej okolnosti by bolo v rozpore s dobrými mravmi?“

4. Dovolanie podané proti rozsudku krajského súdu z 24. januára 2019 z dôvodu zmätočnosti podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) a z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP bolo odmietnuté pre procesnú neprípustnosť podľa § 447 písm. f) CSP uznesením najvyššieho súdu č. k. 3 Cdo 132/2019 z 27. januára 2021 (ďalej len „uznesenie z 27. januára 2021“).

5. Nálezom ústavného súdu č. k. III. ÚS 405/2021 z 23. júna 2022 bolo vyslovené porušenie základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu uznesením najvyššieho súdu z 27. januára 2021. Citované uznesenie najvyššieho súdu bolo zároveň zrušené a vec vrátená najvyššiemu súdu na ďalšie konanie. V citovanom náleze ústavný súd konštatoval, že výklad a aplikácia ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b) CSP sú arbitrárne v dôsledku nesprávnej interpretácie skutočného obsahu dovolania. Podľa ústavného súdu problém nastolený v dovolaní sa jednoznačne týka právneho posúdenia veci.

6. Najvyšší súd o dovolaní opätovne rozhodol napadnutým rozsudkom tak, že ho zamietol (§ 448 CSP).

7. V napadnutom rozsudku najvyšší súd ustálil, že nesprávne právne posúdenie veci tak, ako ho namietal sťažovateľ, spočíva v neaplikácii § 75 ods. 2 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“) na zistený skutkový stav, keď podľa sťažovateľa rozhodujúcou otázkou pre správne posúdenie návrhu na určenie vyživovacej povinnosti na manželku bolo, či správanie navrhovateľky, ktoré sťažovateľ opísal, preukázal a navrhovateľka ho nepoprela, je možné vyhodnotiť ako správanie, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi. Konania v rozpore s dobrými mravmi sa podľa sťažovateľa mala dopustiť navrhovateľka podávaním bezdôvodných trestných oznámení smerujúcich proti sťažovateľovi, ako aj nerešpektovaním vykonateľného súdneho rozhodnutia týkajúceho sa starostlivosti o maloleté deti oboch účastníkov konania.

8. Najvyšší súd pritom dospel k záveru, že sťažovateľom nastolené právne otázky v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu neboli riešené, a preto je dovolanie procesne prípustné, pričom následne pristúpil k meritórnemu dovolaciemu prieskumu a uzavrel, že podľa jeho názoru spočíva dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu na správnom posúdení veci. Najvyšší súd zároveň považoval za kľúčovú otázku, či súdy nižšej inštancie v prejednávanej veci správne právne posúdili, resp.

vyhodnotili ustálený skutkový stav, keď konanie navrhovateľky vyhodnotili ako súladné s dobrými mravmi, čo bolo dôvodom toho, že nepristúpili k aplikácii § 75 ods. 2 zákona o rodine a sťažovateľa zaviazali platiť navrhovateľke výživné. Z uvedeného dôvodu najvyšší súd poukázal na rozhodujúce časti rozsudku krajského súdu z 24. januára 2019, z ktorých vyplynulo, že návrh navrhovateľky na určenie výživného manželky bol dôvodne podaný, keďže v konaní neboli preukázané, resp. zistené dôvody na nepriznanie výživného v zmysle § 75 ods. 2 zákona o rodine (pre rozpor s dobrými mravmi). Následne poukázal na podstatné črty inštitútu manželského výživného, ako aj podmienky aplikácie tohto inštitútu so zdôraznením skutočnosti, že výživné nemožno priznať, ak by to bolo v rozpore s dobrými mravmi.

9. Akcentoval, že podľa § 75 ods. 2 zákona o rodine výživné nemožno priznať len v prípade, ak na to existujú dôvody na strane oprávneného (v konkrétnom prípade u navrhovateľky). Predpokladá sa teda také správanie oprávneného voči povinnému, ktoré spôsobí stratu práva priznať výživné. Dobré mravy sú nepísané pravidlá slušnosti, ľudskosti a tolerancie, poctivosti a dôvery. Zákon presne nešpecifikuje, kedy ide o rozpor s dobrými mravmi a kedy nie. Vyžaduje sa také správanie, ktoré svojou intenzitou a závažnými dôsledkami je možné objektívne posúdiť ako porušovanie dobrých mravov. Posúdenie toho, či ide o porušenie dobrých mravov alebo nie, je v konečnom dôsledku na rozhodnutí súdu. Súd musí vec z hľadiska dobrých mravov posudzovať konkrétne v každom individuálnom prípade v kontexte konania účastníkov a súslednosti ich úkonov v čase a na mieste.

10. S prihliadnutím na uvedené nemal dovolací súd pochybnosti o správnosti záverov súdov nižšej inštancie, ktoré správne právne vyhodnotili ustálený skutkový stav a tento aj náležite subsumovali pod právnu normu obsiahnutú v § 75 ods. 2 zákona o rodine tým, že predmetné ustanovenie zákona o rodine neaplikovali, keďže, skúmajúc z úradnej povinnosti konanie navrhovateľky ako osoby oprávnenej na priznanie výživného, nevideli dôvod na vyhodnotenie jej správania, resp. konania ako rozporného s dobrými mravmi. Dovolací súd uznal, že sťažovateľ môže konanie navrhovateľky subjektívne pociťovať ako zákerné a pomstychtivé, zamerané na jeho diskreditáciu, avšak právne závery súdov nižšej inštancie sú náležite odôvodnené, logicky vysvetlené a neuplatnenie § 75 ods. 2 zákona o rodine v danej veci nevykazuje žiadne vybočenie zo zákonných medzí či exces zo strany súdov nižšej inštancie.

11. Dovolací súd zároveň konštatoval, že porušenie dobrých mravov je vždy výsledkom posúdenia vysoko individuálnych, jedinečných skutkových okolností každej prejednávanej veci, ktoré sú nezameniteľné s okolnosťami relevantnými v iných veciach, pretože kritériá na určenie porušenia dobrých mravov sú rozdielne v každej veci a odlišujú sa od prípadu k prípadu. Dovolací súd preto uzavrel, že na všetky dovolateľom položené otázky v tejto konkrétnej veci bolo nutné odpovedať negatívnym spôsobom, pretože súdy nižšej inštancie konanie oprávnenej osoby právne vyhodnotili ako konanie v súlade s dobrými mravmi, pričom vlastný názor dovolateľa na konanie navrhovateľky nemal právnu relevanciu pri skúmaní subsumovateľnosti ustáleného skutkového stavu pod ustanovenie právnej normy obsiahnutej v § 75 ods. 2 zákona o rodine ako súčasť právneho posúdenia veci konajúcim súdom. Pre použitie § 75 ods. 2 zákona o rodine je smerodajné ustálenie skutkového stavu konajúcimi súdmi, a nie jeho vyhodnotenie účastníkom konania. Ak potom subsumpcia náležite zisteného skutkového stavu pod právnu normu zo strany súdov nižšej inštancie nevedla k aplikácii § 75 ods. 2 zákona o rodine na daný skutkový stav, nemožno súdom nižšej inštancie vytknúť, že by rozhodli v rozpore s účelom spravodlivého rozhodnutia.

II.

Argumentácia sťažovateľa

12. Sťažovateľ poukazuje na skutočnosť, že napadnutý rozsudok najvyššieho súdu trpí vadou nedostatočného odôvodnenia, keďže absentujú úvahy dovolacieho súdu vo vzťahu „k danému konkrétnemu prípadu“. Najvyšší súd podľa sťažovateľa „nevysvetľuje, z akého dôvodu považuje opísané a preukázané správanie navrhovateľky za správanie, ktoré je v súlade s dobrými mravmi“.

13. Rozhodnutie súdu v otázke konania v rozpore s dobrými mravmi musí podľa sťažovateľa obsahovať detailné odôvodnenie úvah vedúcich k prijatiu záveru, či dané konanie (ne)bolo v rozpore s dobrými mravmi.

14. Napadnutý rozsudok najvyššieho súdu je podľa sťažovateľa arbitrárny a svojvoľný z dôvodu, že právne posúdenie skutkového stavu dovolacím súdom nerešpektuje skutočnosti vyplývajúce z vykonaného dokazovania a interpretáciu pojmu dobré mravy. Podľa sťažovateľa uložiť vyživovaciu povinnosť jednému manželovi vo vzťahu k druhému by bolo v rozpore s dobrými mravmi predovšetkým vtedy, ak by sa vyživovaný manžel správal voči druhému manželovi tak, že by svojím správaním porušoval dobré mravy.

15. Sťažovateľ v ďalšom opisuje konanie navrhovateľky, ktorého sa voči nemu dopúšťala v rozhodnom čase, a to nerešpektovanie aktuálnej úpravy výkonu práv a povinností k maloletým deťom, ako aj podávanie trestných oznámení proti sťažovateľovi. Podľa sťažovateľa konanie navrhovateľky spočívajúce v podávaní trestných oznámení proti sťažovateľovi, ktoré boli založené na nepravdivých skutočnostiach, a v nerešpektovaní vykonateľného súdneho rozhodnutia týkajúceho sa starostlivosti o maloleté deti nemožno kvalifikovať inak ako konanie, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

16. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a zisťoval, či ústavná sťažnosť obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde), osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

17. Podstatou argumentácie sťažovateľa je arbitrárnosť napadnutého rozsudku najvyššieho súdu z dôvodu absencie konkrétnych úvah dovolacieho súdu ku konkrétnemu prípadu. Nedostatočné je podľa sťažovateľa odôvodnenie rozhodnutia dovolacieho súdu z dôvodu, že právne posúdenie skutkového stavu nerešpektuje skutočnosti vyplývajúce z vykonaného dokazovania a interpretáciu pojmu dobré mravy. Sťažovateľ tvrdí, že ním opísané skutočnosti determinujú správanie navrhovateľky, ktoré nemožno kvalifikovať inak ako konanie, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi. Neprichádza preto do úvahy iný záver ako ten, že priznať výživné navrhovateľke z dôvodu rozporu s dobrými mravmi nie je možné.

18. O zjavnej neopodstatnenosti ústavnej sťažnosti možno hovoriť vtedy, ak namietaným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom orgánu verejnej moci nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, ktorých porušenie sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú ústavnú sťažnosť preto možno považovať tú, pri ktorej predbežnom prerokovaní ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného práva alebo slobody, ktorej reálnosť by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (porov. napr. I. ÚS 105/06, II. ÚS 66/2011, III. ÚS 155/09, IV. ÚS 35/02).

19. Ústavný súd ďalej považuje za žiaduce v rámci formulovania všeobecných východísk, ktoré tvoria ústavnoprávny základ jeho rozhodovania o ústavnej sťažnosti sťažovateľa, zvýrazniť, že jedným z kľúčových princípov základného práva na súdnu ochranu je aj právo na náležité odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Jeho obsahom je právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré preskúmateľným spôsobom, jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany. Princíp spravodlivosti („fairness“) pritom zaväzuje súdy, aby pre svoje rozhodnutia poskytli dostatočné a relevantné dôvody (napr. III. ÚS 135/04, III. ÚS 198/05, III. ÚS 34/07). Potreba náležité odôvodniť súdne rozhodnutie je daná tiež vo verejnom záujme, pretože je jednou zo záruk, že výkon spravodlivosti nie je arbitrárny, neprehľadný a že rozhodovanie súdu je kontrolovateľné verejnosťou (IV. ÚS 296/09).

20. Z judikatúry ústavného súdu ďalej vyplýva, že všeobecný súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a s právnym názorom účastníka konania, je však povinný na zákonom predpokladané a umožnené procesné úkony účastníka primeraným, zrozumiteľným a ústavne akceptovateľným spôsobom reagovať v súlade s platným procesným právom (m. m. IV. ÚS 252/04, IV. ÚS 329/04, IV. ÚS 340/04, III. ÚS 32/07).

21. V zmysle už prezentovaných záverov sa ústavný súd pri posúdení namietaného porušenia práva zaručeného ústavou napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu sústredil a zameril na posúdenie otázky, či sa najvyšší súd s právne relevantnou argumentáciou sťažovateľa, ktorú uplatňoval v podanom dovolaní vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci proti rozsudku odvolacieho súdu z 24. januára 2019, vysporiadal adekvátne a preskúmateľne a či má súdom zvolená interpretácia aplikovaných právnych noriem ústavnoprávne akceptovateľný charakter.

22. Po preskúmaní relevantnej časti napadnutého rozsudku najvyššieho súdu v kontexte podstatnej námietky sťažovateľa o neudržateľnosti odôvodnenia vo vzťahu k dovolaciemu dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci [§ 421 ods. 1 písm. b) CSP] ústavný súd argumentáciu sťažovateľa nevyhodnotil ako spôsobilú spochybniť ústavnú udržateľnosť odôvodnenia najvyššieho súdu a nezistil, že by posudzované rozhodnutie bolo svojvoľné alebo v zjavnom vzájomnom rozpore, či urobené v zrejmom omyle a v nesúlade s platnou právnou úpravou, či nedostatočne odôvodnené, a tým mohlo zakladať dôvod na zásah ústavného súdu v súlade s jeho právomocami ustanovenými v čl. 127 ods. 2 ústavy.

23. Najvyšší súd identifikoval relevantné právne otázky nastolené sťažovateľom a zároveň dospel k záveru o prípustnosti dovolania z dôvodu, že tieto neboli dosiaľ v rozhodovacej praxi najvyššieho

súdu riešené. S prihliadnutím na relevantné časti napadnutého rozsudku najvyššieho súdu ústavný súd konštatuje, že najvyšší súd ako dovolací súd sa v ňom zaoberal a ústavne akceptovateľným spôsobom aj vysporiadal so zásadnou námietkou sťažovateľa, ktorou odôvodňoval prípustnosť a dôvodnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

24. Riešenie sťažovateľom nastolených právnych otázok dotýkajúcich sa existencie dôvodov na vyhodnotenie správania navrhovateľky ako rozporného s dobrými mravmi, ako aj následnej (ne)aplikácie § 75 ods. 2 zákona o rodine prebehlo v procese právneho posudzovania vecí, v rámci ktorého najvyšší súd predostrel úvahy k relevantnej právnej norme, ústavne akceptovateľným spôsobom analyzoval možnosť (potrebu) jej aplikácie, pričom súbežne skúmal jej obsah, zmysel a účel. V rámci právneho posúdenia následne, akcentujúc skutočnosť, že dobré mravy ako nepísané pravidlá slušnosti, ľudskosti a tolerance zákon presne nevymedzuje, zdôraznil, že posúdenie toho, či ide o porušenie dobrých mravov, je potrebné skúmať v každom individuálnom prípade v kontexte konania účastníkov a súslednosti ich úkonov v čase a na mieste. S prihliadnutím na uvedené následne v bodoch 40 až 42 napadnutého rozsudku citoval relevantné časti dovolaním napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu, z ktorých vyvodil záver o správnosti právneho vyhodnotenia skutkového stavu a náležitého subsumovania skutkového stavu pod právnu normu obsiahnutú v § 75 ods. 2 zákona o rodine.

25. Keďže s dovolacou argumentáciou sťažovateľa sa najvyšší súd nestotožnil, dovolanie podané z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia po vecnom preskúmaní nastolených právnych otázok dosiaľ v rozhodovacej činnosti odvolacieho súdu neriešených v kontexte priznania výživného manželovi zamietol ako nedôvodné.

26. Spôsob, akým sa najvyšší súd vysporiadal s vecným posúdením nastolených právnych otázok, na ktoré v konečnom dôsledku odpovedal negatívne, považuje ústavný súd za ústavne udržateľný. Sťažovateľ v tomto smere namieta (aj) arbitrárnosť právneho posúdenia a predkladá svoje vlastné právne úvahy, z ktorých vyvodzuje, že správanie navrhovateľky tak, ako je popísané v bode 15 tohto uznesenia, nemožno kvalifikovať inak ako konanie, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi.

27. Úvahy sťažovateľa sú v kontexte ústavnej udržateľnosti napadnutého dovolacieho rozhodnutia právne irelevantné. Ústavný súd k tomu uvádza, že ním realizovaný ústavný prieskum nemožno stotožňovať s prieskumom súdnych rozhodnutí nadriadenou inšinciou v rámci všeobecného súdnictva, pretože predmetom ústavného prieskumu nie je preskúmať a posudzovať vecnú správnosť rozhodnutia všeobecného súdu, ale realizovať len kontrolu zlučiteľnosti účinkov použitej interpretácie a aplikácie právnych noriem s ústavou alebo medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Predmetom ústavného prieskumu je tak (výlučne) posudzovanie celkovej ústavnej udržateľnosti napadnutého rozsudku najvyššieho súdu napadnutého ústavnou sťažnosťou podľa čl. 127 ústavy, nie však posudzovanie vecnej správnosti tohto rozhodnutia formou stotožnenia sa s právnym posúdením, ktoré predkladá účastník konania (sťažovateľ).

28. Berúc do úvahy všetky už uvedené predbežné závery, ústavný súd konštatuje, že najvyšší súd svoje rozhodnutie vo veci zamietnutia dovolania sťažovateľa zdôvodnil v dostatočnej, výstižnej a presvedčivej podobe. Ústavný súd pri predbežnom prerokovaní preto dospel k záveru, že medzi napadnutým rozsudkom najvyššieho súdu a obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ktorého vyslovenia porušenia sa sťažovateľ domáha, neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie reálne mohol dospieť k záveru

o jeho porušení. Ústavný súd preto ústavnú sťažnosť odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. februára 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu